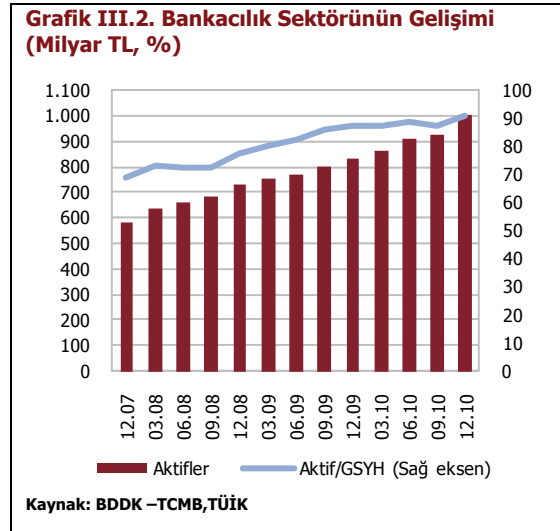
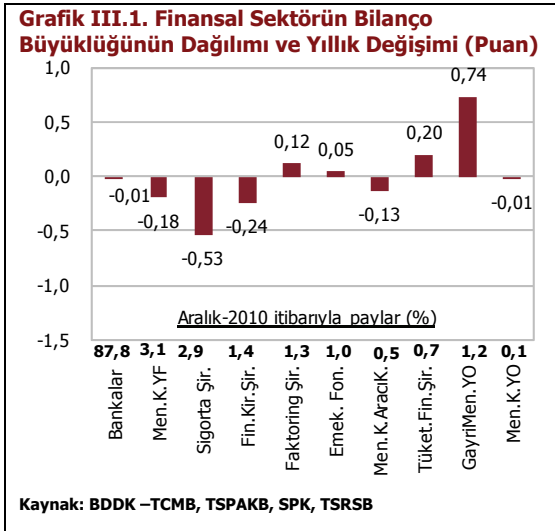

III. BANKACILIK SEKTÖRÜ GELİŞMELERİ VE RİSKLER

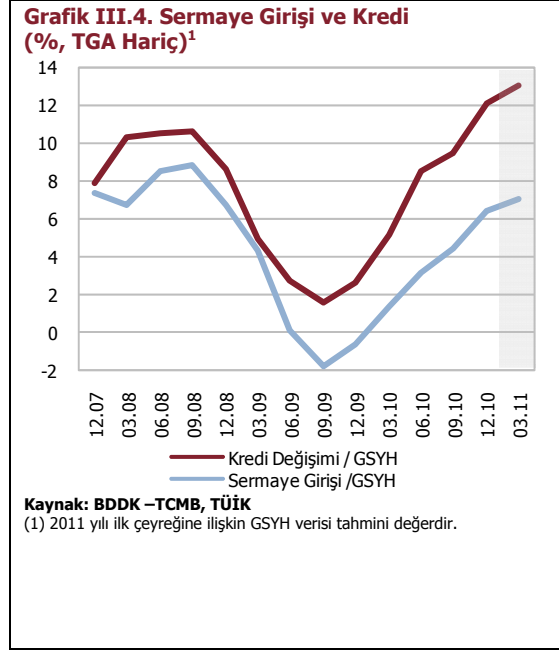
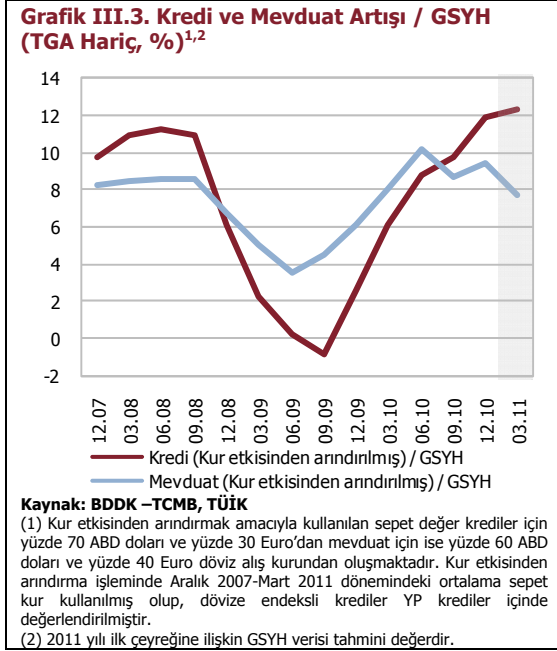
Ülkemiz ekonomisinin toparlanma eğilimine girmesi, risk algısının azalması ve bankacılık sektöründe rekabetin yoğun olması kredi arzını artırmıştır. İktisadi görünüme ilişkin güvenin artması, istihdam koşullarındaki iyileşme ve kredi faiz oranlarının düşük seviyesi kredi talebindeki artışı desteklemiştir. Kredi hacmi ile cari açığın artması ve kısa vadeli sermaye girişinin hızlanması finansal istikrara ilişkin riskleri gündeme getirmiş, Bankamızca uygulanan yeni politika bileşimi ile kredi artışının finansal istikrar açısından makul seviyelere çekilmesi ve portföy yatırımlarının vadesinin uzatılması amaçlanmaktadır. Reel sektör ve hanehalkının borç ödeme kapasitesinin artmasıyla, sorunlu kredi oranları gerilemiş ve sektörün aktif kalitesi güçlenmiştir. Net faiz marjının gerilemesine bağlı olarak bankacılık sektörünün kârlılık performansının azalış eğilimine girmesine ve kredilerdeki artışın etkisiyle sermaye yeterlilik oranının sınırlı olarak gerilemesine rağmen, bankacılık sektörü güçlü sermaye ve kârlılık yapısını korumaktadır.

Ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen oluşan Türk finans sektörü sağlıklı büyümesini sürdürmektedir. 2010 yılında da büyümesini sürdüren ülkemiz finans sektörünün bilançosu 2009 yılına göre yüzde 25,8 büyüyerek 1.146 milyar TL'ye ulaşmış, GSYH'ye oranı ise yüzde 103,7 olarak gerçekleşmiştir. Sektör aktiflerinin yüzde 87,8'ini oluşturan bankaların payı geçen yılın aynı dönemine göre sabit kalırken, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının, tüketici finansman şirketlerinin ve faktoring şirketlerinin payı artmış, sigorta ile finansal kiralama şirketleri ve menkul kıymet yatırım fonlarının payı azalmıştır (Grafik III.1). Finansal sektörde ağırlığını koruyan bankacılık sektörünün toplam varlıkları, 2010 yılı Aralık ayında yıl sonuna göre nominal yüzde 20,7, reel yüzde 12,3 artarak 1.007 milyar TL'ye yükselmiştir. Böylece 2009 yılında yüzde 87,6 olan bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSYH'ye oranı 2010 yılı sonunda yüzde 91'e yükselmiştir (Grafik III.2).

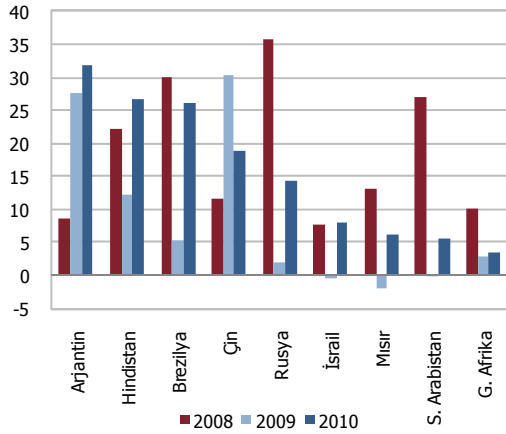

2011 yılının ilk çeyreğinde kredi artış hızı ivme kaybetmekle birlikte finansal istikrar açısından makul seviyelere gerilememiştir. Kredilerdeki artışın GSYH'ye oranının küresel kriz öncesi seviyesinin üzerine çıkarak yüzde 12,4'e yükselmesine karşın, mevduat artışının GSYH'ye oranı 2010 yılı ikinci yarısından bu yana gerilemiştir (Grafik III.3). Kredi artışı ve sermaye girişiyle yurt içi talebin güçlü olmasına karşın, küresel büyümenin ivme kazanamaması nedeniyle iç ve dış talepteki ayrışma belirginleşmiş, artan cari işlemler açığı finansal istikrara ilişkin kaygıları gündeme getirmiştir (Grafik III.4). Makro finansal riskleri sınırlamak, kısa vadeli sermaye girişlerini azaltmak ve kredi artış

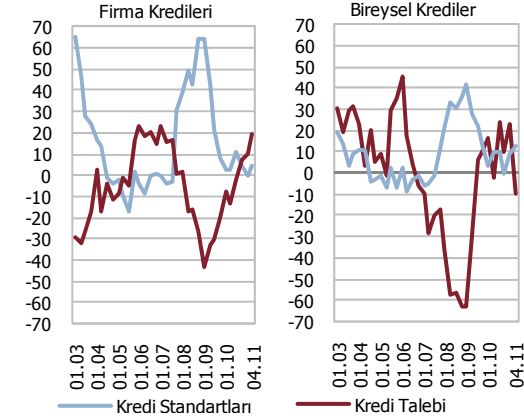
hızını yavaşlatmak amacıyla 2010 yılı Kasım ayından itibaren birbirini tamamlayıcı nitelikte farklı politika araçları bir arada kullanılarak yeni bir politika bileşimi uygulanmaya başlanmıştır. Önümüzdeki dönemde dış talep, sermaye akımları ve kredi genişlemesi gibi unsurlar politika bileşiminin yapısını etkileyebilecektir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülke ekonomilerinin gelişmiş ülkelere göre daha hızlı toparlanması, bu ülkelere olan sermaye akımlarını güçlendirerek yurt içi kredi talebini artırmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranlarının yüksek gerçekleşmesi bu ülkelere olan sermaye girişlerini hızlandırmış ve güçlü iç talebin etkisiyle kredi artış hızında toparlanma gözlenmiştir (Grafik III.5). Öte yandan, gelişmiş ülkelere ilişkin riskler önemini korurken, bu ülkelerin kamu borcu yönetiminde ve finansal sistemlerinde yaşadıkları sorunların önümüzdeki dönemde de devam edeceği ve dış talebin zayıf seyredeceği düşünülmektedir. Nitekim ABD, Euro Alanı ve Japonya ekonomilerinde kredi artış hızının kriz öncesi seviyesini yakalayamadığı gözlenmektedir (Grafik I.12). Bu kapsamda Euro Alanı Kredi Anketi incelendiğinde, firma kredilerine ilişkin talebin güçlenmesine karşın, bireysel kredi talebinin zayıf seyrini koruduğu gözlenmektedir (Grafik III.6).

Grafik III.5. Kredilerin Değişimi (%)

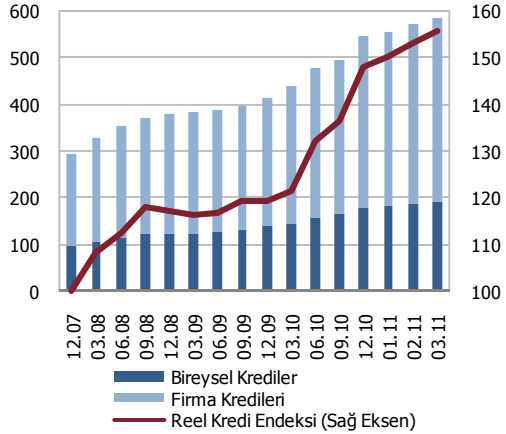
Kaynak: IMF, IFS

Grafik III.6. Euro Alanındaki Kredi Standartları ve Talebi (%)^{1,2}

Kaynak: ECB, Euro Area Bank Lending Survey, Nisan 2011

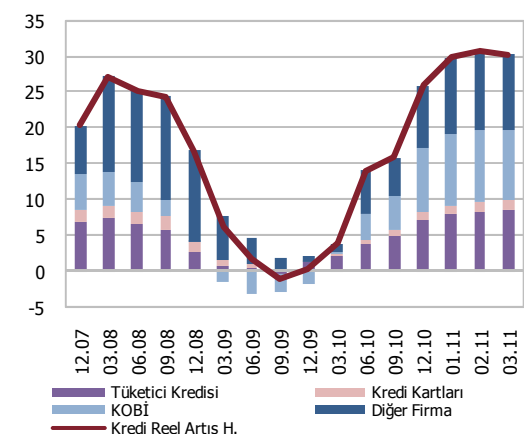
(1) Kredi standartlarının negatif olması standartların gevşediğine, kredi talebinin pozitif olması ise kredi talebinin arttığına işaret etmektedir.
 (2) Bireysel kredi talebi konut kredilerine ilişkindir.

Alınan tedbirlerin etkisiyle özellikle yılın ikinci yarısında ülkemizde kredi artış hızının yavaşlaması beklenmektedir. 2010 yılı son çeyreğinde ivmelenme sergileyen kredilerin artış hızı, politika kararlarının etkisiyle, 2011 yılı ilk çeyreğinden itibaren sınırlı da olsa yavaşlamaya başlamıştır (Grafik III.7). 2011 yılı Mart ayında kredilerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 53,9'a yükselmiş olup, yıllık reel artış hızı ise yüzde 30,2'ye ulaşmıştır. Krizden çıkış sürecinde kredi büyümesine diğer firma kredileri ve tüketici kredilerinin yanı sıra KOBİ kredilerinin önemli ölçüde katkısı olmuştur. Nitekim kredilerdeki yüzde 30,2 oranındaki yıllık reel artışın 8,5 puanı tüketici, 9,8 puanı KOBİ, 10,5 puanı ise diğer firma kredilerinden kaynaklanmaktadır. Bu dönemde kredi kartlarının büyümeye katkısı 1,4 puan ile sınırlı kalmıştır (Grafik III.8).

Grafik III.7. Kredilerin Gelişimi (Milyar TL, %)^{1,2}

Kaynak: BDDK – TCMB

(1) Reel Kredi Endeksi 2007-IV=100. Endeks hesaplanırken toplam krediler TÜFE (2003=100) ile reel hale getirilmiştir.
 (2) Brüt TGA dahildir.

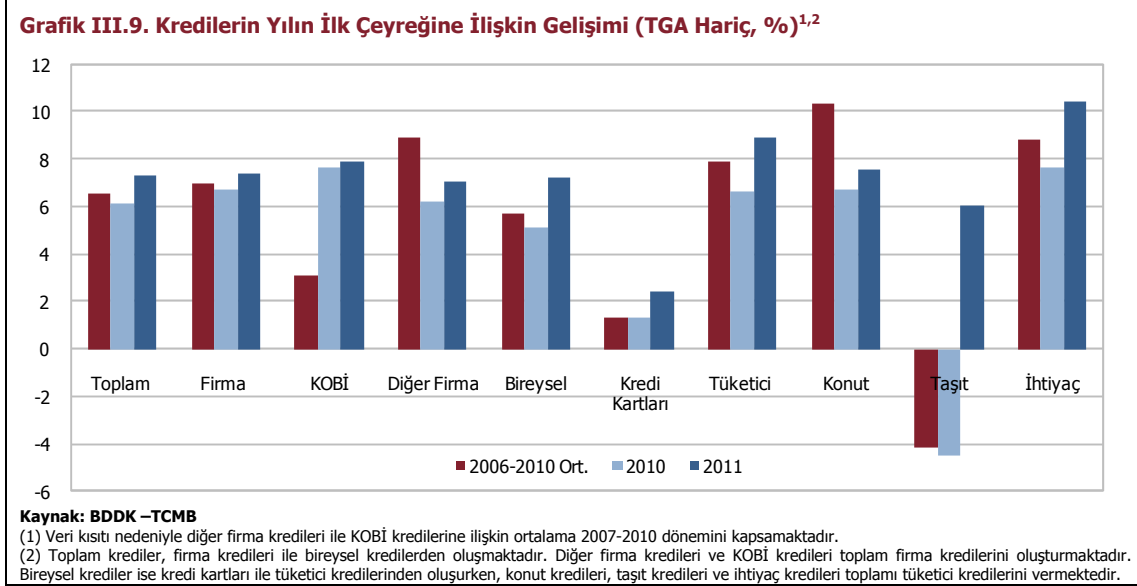
Grafik III.8. Kredilerin Türlerine Göre Reel Artışı ve Büyümeye Katkısı (% Katkı, TGA hariç)¹

Kaynak: BDDK – TCMB

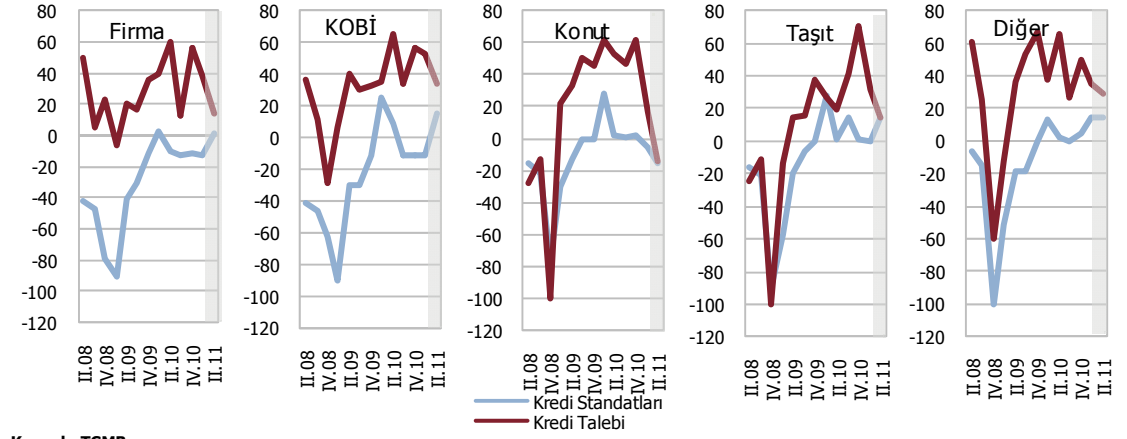
(1) Krediler, TÜFE (2003=100) ile reel hale getirilmiştir.

Küresel kriz sonrası dönemde hızla toparlanmaya devam eden KOBİ kredilerinin yanı sıra, 2011 yılı ilk çeyreğinde başta ihtiyaç ve konut kredileri olmak üzere tüketici kredileri artışı ivmelenmiştir. 2011 yılı ilk çeyreğinde yıl sonuna göre toplam kredilerde yüzde 7,3 oranında artış yaşanırken, tüketici kredileri yüzde 8,9 ve ihtiyaç kredileri yüzde 10,4 oranında artmıştır. 2006-2010 döneminde bireysel kredilerin yıl sonuna göre üç aylık artış hızı, toplam kredilerin altında kalırken, 2011 yılında firma kredilerine yakın bir ivmelenme göstermiştir. Bu gelişimde temel olarak

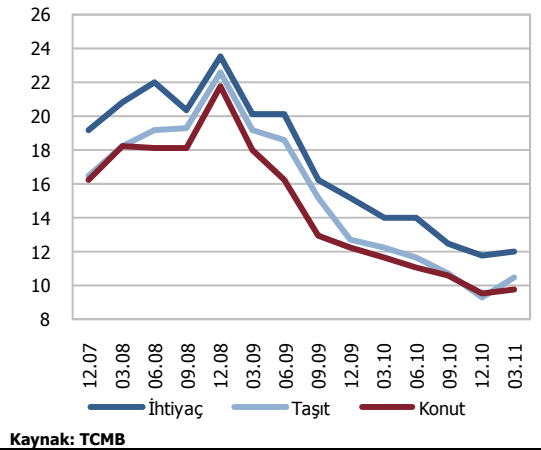
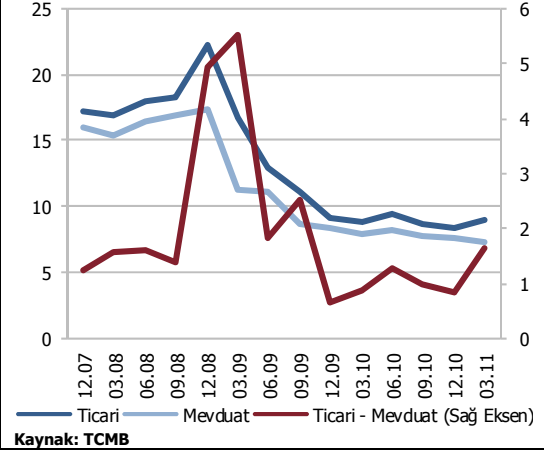
kredi faiz oranlarının tarihsel olarak düşük seviyelerde olması, bireylerin ertelenen tüketim ihtiyaçlarını gerçekleştirmeleri, gelecek dönemlere ilişkin taleplerini öne çekmeleri ve bankaların rekabetçi kredi ürünleri sunmaları nedeniyle ihtiyaç ve konut kredilerindeki artış etkili olmuştur. 2006 yılından itibaren gerileme gözlenen taşıt kredilerinde özellikle 2010 yılı son çeyreğinde kaydedilen hızlı artışın, 2011 yılı ilk çeyreğinde sınırlı olmakla birlikte devam etmesi bireysel kredilerdeki artışı desteklemiştir (Grafik III.9).

Bankalararası rekabetin yoğun olduğu ülkemiz kredi piyasasında, firmaların işletme sermayesi gereksinimleri ve stok artırımları, bireylerin ise dayanıklı tüketim malı ihtiyaçlarının alımı nedeniyle gereksinim duydukları finansman, kredi talebindeki artışı desteklemiştir. Banka Kredileri Eğilim Anketi sonuçlarına göre, bankalararası rekabetin yoğunlaşmasına bağlı olarak, kriz sürecinde önemli ölçüde sıkılaştırılan kredi koşullarının 2011 yılı ilk çeyreğinde konut kredileri ile genel firma kredileri dışında gevşetildiği gözlenmektedir (Grafik III.10). 2011 yılının ilk üç aylık döneminde artan rekabet baskısının olumlu etkisine karşın başta sermaye yeterliliği ile ilgili kısıtlar olmak üzere artan risk algılaması, fon maliyetleri ve bilanço kısıtlaması nedeniyle işletme kredilerine uygulanan standartlar sıkılaşmıştır. Bu dönemde işletmelerin stok artırımı ve işletme sermayesi gereksiniminden kaynaklanan finansman ihtiyaçları nedeniyle artan kredi taleplerinin, önümüzdeki üç aylık dönemde yavaşlayarak da olsa sürmesi beklenmektedir. 2011 yılı ilk çeyreğinde dayanıklı tüketim mallarına yapılan harcamalardan kaynaklanan finansman ihtiyacı ve tüketici güvenindeki iyileşmeyle ihtiyaç kredileri talebi artarken, rekabet baskısı bu kredilerin koşullarının gevşetilmesinde etkili olmuştur. Aynı dönemde konut kredilerine dair kredi - teminat oranına ilişkin sınırlama ve bankaların ortalama krediler üzerindeki kâr marjını artırmaya başlamaları nedeniyle konut kredileri koşullarında sıkılaşma yaşanmıştır.

Grafik III.10. Banka Kredileri Eğilim Anketi^{1,2}

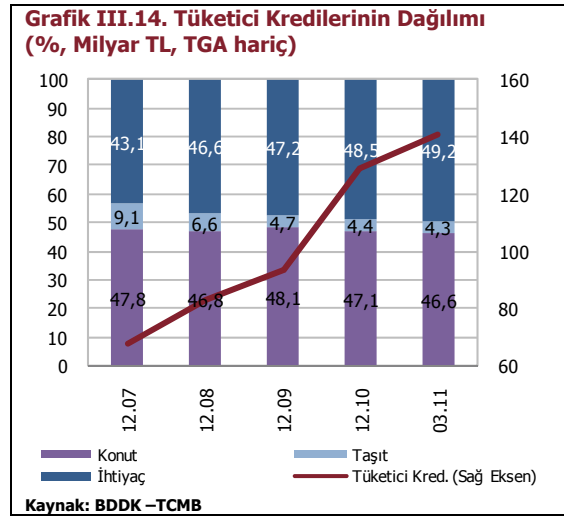
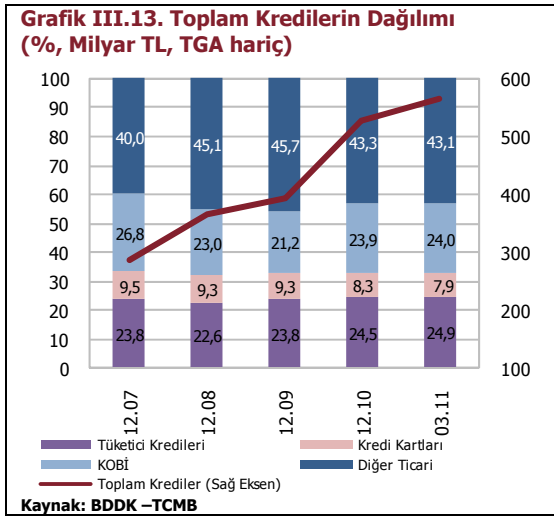
Bankamızca alınan tedbirlerin etkisinin kredi faizlerine gecikmeli yansımaları beklenmektedir. 2010 yılı sonundan bu yana kredi faiz oranlarında sınırlı da olsa yukarı yönlü bir değişim gözlenmekte olup, politika bileşiminin kredi faizleri üzerindeki sıkılaştırıcı etkilerinin önümüzdeki dönemde daha belirgin hâle gelmesi beklenmektedir. 2011 yılı Mart ayında taşıt kredisi faiz oranı yıllık yüzde 10,5, konut kredisi faiz oranı yüzde 9,7, ihtiyaç kredisi faiz oranı yüzde 12 ve ticari kredi faizi yüzde 8,9 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.11). Uygulanan politika bileşimi kapsamında zorunlu karşılık oranlarındaki artışa bağlı olarak ortaya çıkan maliyet baskısı nedeniyle bankalar öncelikle mevduat faizlerini düşürmüştü, ardından kredi faiz oranlarını artırmıştır. Bu durum ticari kredi faiz oranı ile mevduat faiz oranı arasındaki farkın 2011 yılı Mart ayında yeniden artmaya başlamasına neden olmuştur (Grafik III.12).

Grafik III.11. Tüketici Kredileri Faiz Oranı (% Akım)**Grafik III.12. Mevduat ve Ticari Kredi Faizi** (% Akım)¹

Kredi portföyünde KOBİ kredilerinin payı artarken, kurumsal krediler ile kredi kartlarının payı gerilemektedir. Kredi portföyünün dağılımına bakıldığında, 2011 yılı Mart ayı itibarıyla tüketici kredileri ve KOBİ kredilerinin toplam içindeki payının yüzde 48,9 olduğu ve 2009 yılı sonuna göre söz konusu payın 3,9 puan arttığı gözlenmektedir (Grafik III.13). İncelenen dönemde kredi kartlarının payının gerilemesine karşın, ihtiyaç kredilerinin payındaki artış dikkat çekicidir. Bu gelişimde bireylerin nakit ihtiyaçlarını, faiz oranı daha yüksek olan kredi kartlarından nakit avans

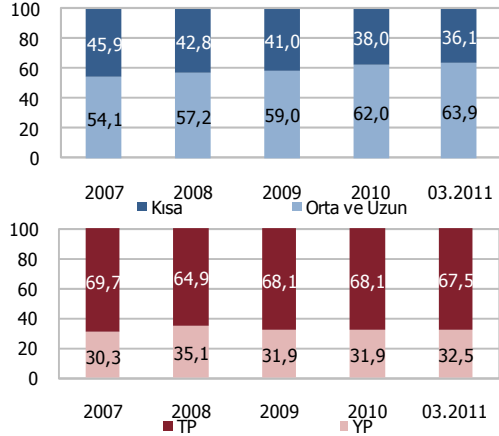
almak yerine ihtiyaç kredisi kullanarak sağlamaya başlamalarının etkili olduğu düşünülmektedir (Grafik II.33).

Bankamızca kredi artışına ilişkin alınan tedbirlerin yanı sıra BDDK tarafından da bankaların artan kredi riskine ilişkin önlem almak ve finansal istikrara ilişkin riskleri azaltmak amacıyla konut kredilerine ilişkin olarak kredi değer oranı sınırlaması getirilmiş ve karar 18 Aralık 2010 tarih ve 27789 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu karara göre 01 Ocak 2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere bankalar tarafından konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kullanılacak krediler ile konut teminatı altında kullanılacak tüketici kredilerinde, kredi tutarı teminata konu olan gayrimenkulün değerinin yüzde 75’i, ticari gayrimenkul alımı amaçlı kullanılacak kredilerde ise kredi tutarı teminata konu olacak gayrimenkulün değerinin yüzde 50’si ile sınırlandırılmıştır.

Ağırlıklı olarak Türk lirası cinsinden kullanılan kredilerin vadesi uzamaktadır.

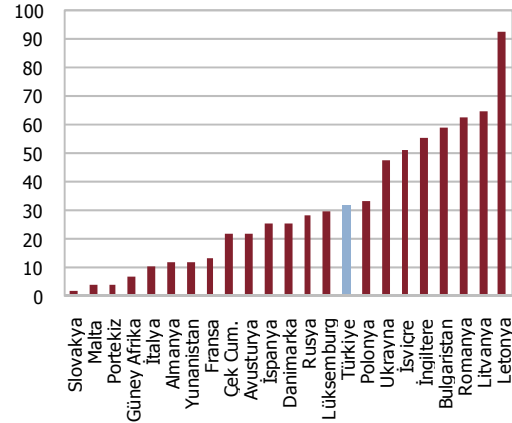
Mevduatın vadesinde gözlenen uzamanın yanı sıra kredilerin vadesinde de artış yaşanması reel kesim ve hanehalkı açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla orta ve uzun vadeli kredilerin payı 2009 yılı sonuna göre 4,9 puan artarak yüzde 63,9’a ulaşmıştır (Grafik III.15). Bu gelişimde, temel olarak orta ve uzun vadeli YP kredilerin payının artması ve kısa vadeli TP kredilerin payının gerilemesi etkili olmuştur. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla yabancı para kredilerin toplam krediler içindeki payı TL’nin değer kaybetmesinin de etkisiyle yılsonuna göre 0,6 puan artarak yüzde 32,5’e yükselmiştir (Grafik III.15). Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ülkemiz bankacılık sisteminde döviz cinsinden kredilerin payının, AB ortalamasına yakın seyrettiği görülmektedir (Grafik III.16). Kredilerin vadesinin uzaması ve Türk lirası kredilerin payının yüksek olması finansal istikrar açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Grafik III.15. Kredilerin TP/YP ve Vade Kompozisyonu (%)^{1,2}

Kaynak: BDDK –TCMB

(1) Kısa vade, 1 yıldan kısa vadeyi ifade etmektedir.

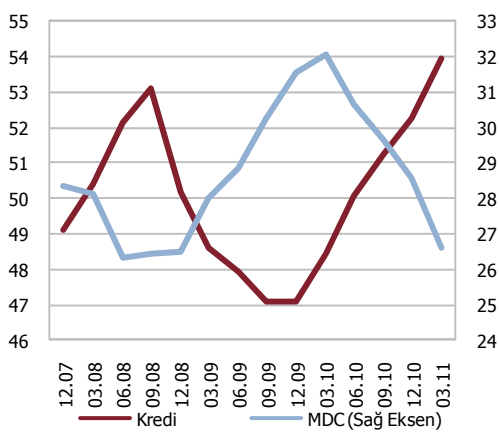
(2) Dövizle endeksli krediler YP kredilerinin içerisinde yer almaktadır.

Grafik III.16. YP Krediler (% Toplam Krediler)¹

Kaynak: IMF, BDDK –TCMB

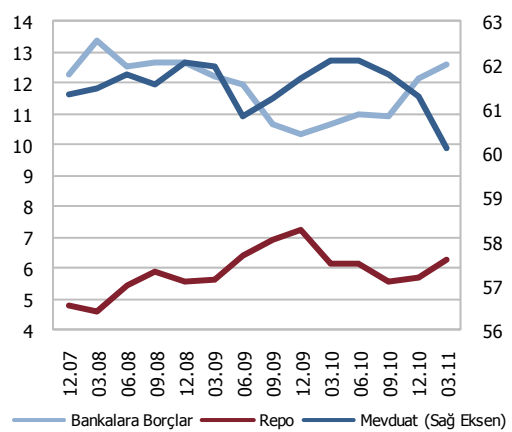
(1) Genel olarak 2010 yılı sonu olmak üzere, FSI veritabanında yer alan en güncel veriler kullanılmıştır.

Kredi genişlemesine paralel olarak mevduatın krediye dönüşüm oranı artarken, bankaların kısa vadeli finansman kaynaklarının toplam aktifler içindeki payı artmış ve menkul kıymet yatırımlarının payı gerilemiştir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2010 yıl sonuna göre 1,7 puan artarak yüzde 53,9'a ulaşırken, bilançodaki ağırlığı kriz döneminde artmış bulunan menkul kıymetlerin payı 2 puan gerileyerek yüzde 26,6'ya düşmüştür (Grafik III.17). Pasif yapısında ise bankaların temel fon kaynağı olan mevduatın payı yüzde 60,1'ya gerilemiştir. Bankalar finansman ihtiyacını temel fon kaynağı mevduatın yanı sıra artan oranda repo işlemlerinden sağlanan fonlar, yurt dışından alınan borçlar, menkul kıymet ihraçları ve menkul değerler portföyündeki düşüş ile finanse etmişlerdir (Grafik III.18). Bu dönemde kredi hacmindeki ivmelenmenin mevduattaki artışın üzerinde olması nedeniyle mevduatın krediye dönüşüm oranı yüzde 92,7'ye yükselmiştir (Grafik III.19).

Grafik III.17. Krediler ve Menkul Değerler (% Aktif)¹

Kaynak: BDDK –TCMB

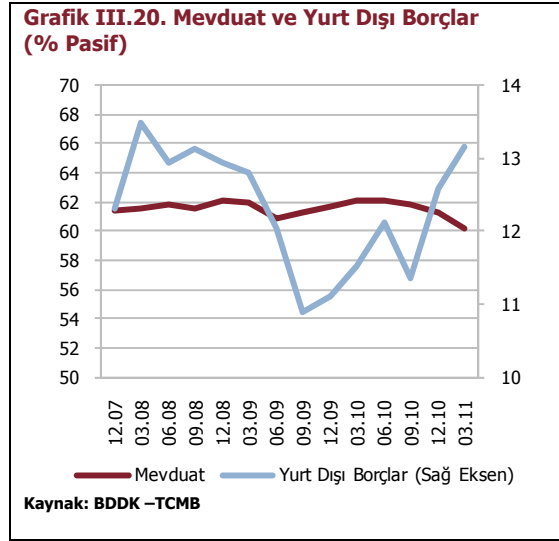
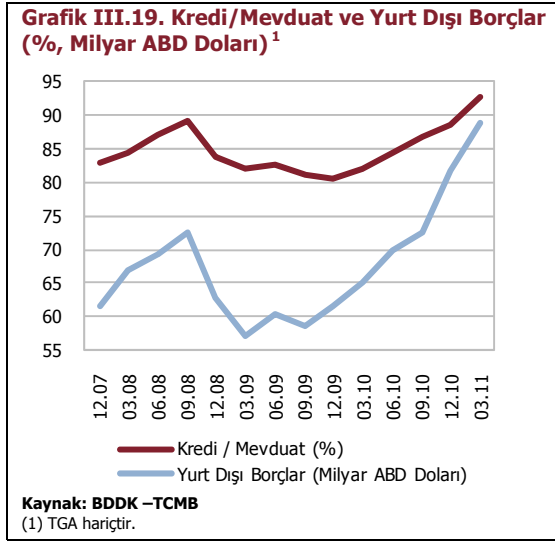
(1) TGA hariçtir.

Grafik III.18. Mevduat, Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar ve Bankalara Borçlar (% Aktif)

Kaynak: BDDK –TCMB

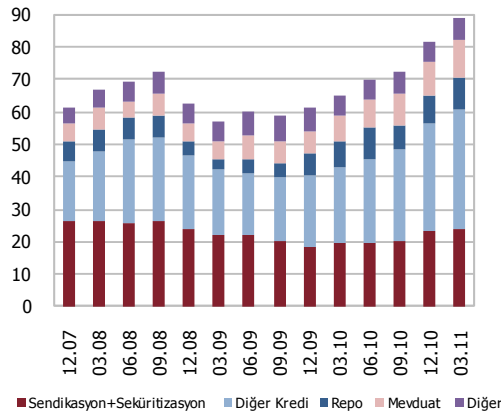
Bankaların yurt dışı yükümlülükleri artış eğilimini sürdürmektedir. Krizin etkilerinin azalmasına paralel olarak 2009 yılı sonundan itibaren yurt dışı borçlanma piyasasında başlayan canlılığın sürdüğü görülmektedir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla bankacılık sektörünün toplam yurt dışı yükümlülükleri geçen yılın sonuna göre yüzde 8,6 artarak 89 milyar ABD doları

seviyesinde gerçekleşmiş olup, toplam aktiflerin yüzde 13,2'si yurt dışı borçlarla fonlanmaktadır (Grafik III.19 ve Grafik III.20).

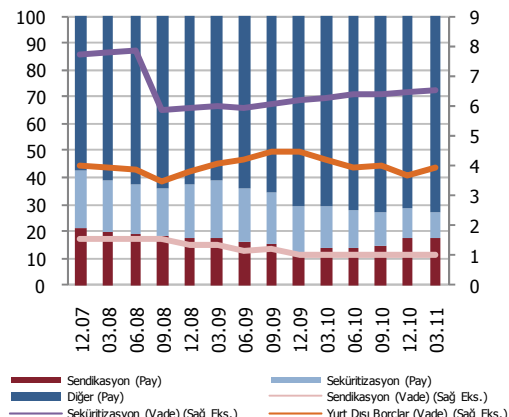

Bankaların yurt dışından sağladıkları fonların artması, pasif vadesinin uzamasına katkıda bulunmaktadır. 2010 yılı sonu itibarıyla sendikasyon ve sekürütizasyon kredileri toplamı önceki yılsonuna göre yüzde 29,5 artarak 23,4 milyar ABD dolarına ulaşmış, 2011 yılı Mart ayında ise 24,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.21). Sendikasyon ve sekürütizasyon kredilerinin yurt dışı yükümlülükler içindeki payı yüzde 27,1, toplam yabancı kaynaklar içindeki payı yüzde 4,1, toplam pasif içindeki payı ise yüzde 3,6'dır. Yurt dışı yükümlülüklerin ağırlıklı ortalama vadesi, sendikasyon kredilerinin payındaki artış nedeniyle 2011 yılı Mart ayı itibarıyla 3,9 yıl olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yurt dışı yükümlülüklerin yüzde 17,2'sini oluşturan sendikasyon kredilerinin ortalama vadesi 1 yıl, yüzde 9,9'unu oluşturan sekürütizasyon kredilerinin ortalama vadesi ise 6,5 yıldır (Grafik III.22). Ayrıca, daha önce sadece yurt dışında tahvil ve bono ihraç edebilen mevduat bankalarının BDDK Kararı ile birlikte yurt içinde de tahvil ve bono ihraç etmelerine izin verilmiş, söz konusu Karardan bu güne kadar mevduat bankaları yurt içinde yaklaşık 6,8 milyar TL nominal tutarlı, yurt dışında ise yaklaşık 5,1 milyar TL karşılığı ABD doları cinsinden tahvil ve bono ihraç etmiştir⁵. Ayrıca, bilanço içi açık pozisyonla çalışan bankalar, YP kaynaklarını swap yoluyla TL'ye çevirmekte ve kredi için kaynak yaratmakta olup, 2011 yılı Mart ayı itibarıyla bankaların net TL borçlanma swaplarının hacmi 25 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

⁵ Bkz: Özel Konu V.7. Bankacılık Sektörünün Tahvil ve Bono İhraçları.

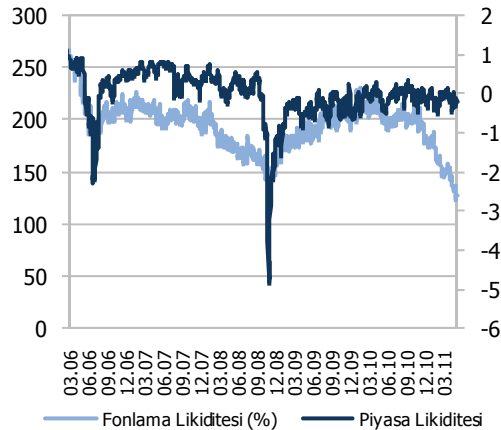
Grafik III.21. Yurt Dışı Yükümlülüklerin Kompozisyonu (Milyar ABD doları)

Kaynak: BDDK –TCMB

Grafik III.22. Yurt Dışı Yükümlülüklerin Dağılımı ve Ortalama Vadeler (% , Yıl)

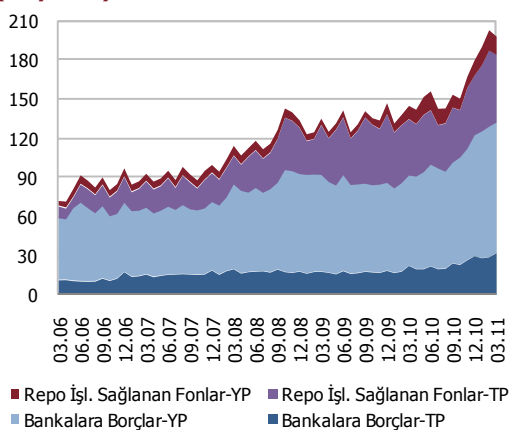
Kaynak: BDDK –TCMB

Küresel kriz sırasında piyasa ve fonlama likiditesinin birbirleriyle olan etkileşimi daha fazla belirginleşmiştir. Piyasa likiditesi endeksi piyasalarda olan güven ortamının sürdüğünü teyit etmektedir. Fonlama likiditesi oranı ise 2010 yılı son çeyreğinden itibaren düşüş eğilimine girmiştir (Grafik III. 23). Bu gelişmede menkul değerlerdeki düşüş eğilimi etkili olmakla birlikte, hâlihazırda bankacılık sisteminin düşük düzeyde olan çekirdek olmayan fonlama kaynaklarındaki artış ve bu kapsamda özellikle yurt dışı bankalara borçlardaki artış eğilimi belirleyici olmuştur (Grafik III.24). Gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarındaki artış ve bankaların yurt dışından uygun şartlarda borçlanabilmeleri bu gelişmede önemli etkenlerdendir. Her ne kadar çekirdek olmayan kaynaklarda artış eğilimi olsa da, mevduatların halen fonlamada önemli bir kaynak olması ve toplam pasiflerin yüzde 60'ı civarını teşkil etmesi bankacılık sektörünün bankalararası fonların kırılabilirliğine duyarlılığını kısıtlamaktadır. Ancak, bankaların çekirdek olmayan fonlama kaynakları toplam bilanço büyüklüğünün yüzde 19'u civarındadır. Menkul değer ihraçları da buna eklenirse pay yüzde 20'ye ulaşmaktadır.

Grafik III.23 Fonlama Likiditesi (%) ve Piyasa Likidite Endeksi ^{1,2}

Kaynak: BDDK-TCMB, İMKB

(1) Fonlama likiditesi oranı= (nakit ve benzeri değerler + menkul değerler)/çekirdek olmayan fonlama kaynakları.
(2) Çekirdek olmayan fonlama kaynakları= Vadesiz bankalar mevduatı + repodan sağlanan fonlar + kısa vadeli bankalara borçlar.

Grafik III.24 Çekirdek Olmayan Fon Kaynakları (Milyar TL)

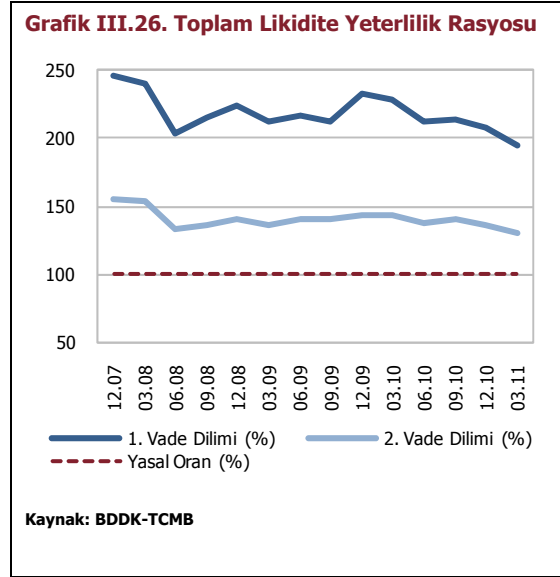
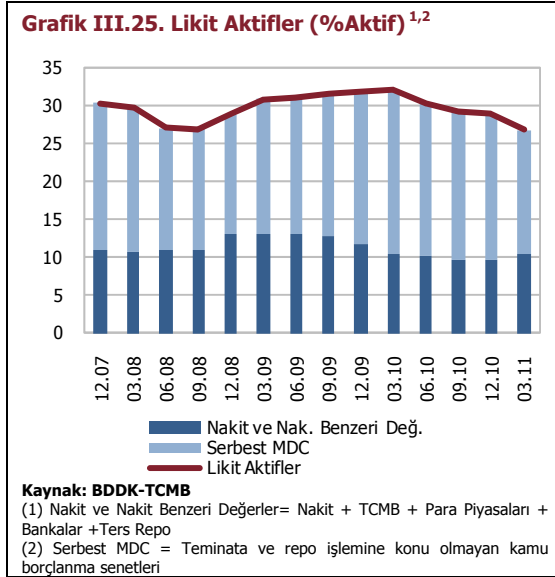
Kaynak: BDDK-TCMB

Ülkemiz ekonomisinin toparlanma eğilimine girmesiyle birlikte kredi arzı artmış ve likit kalma eğilimi azalmış, 2010 yılı başından itibaren likidite oranları azalış eğilimine girmiştir. Bankalar, zorunlu karşılık yükümlülükleri nedeniyle artan likidite ihtiyaçlarını Merkez

Bankasından repo yoluyla borçlanarak karşılamış, 2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren kredi büyümesini desteklemek amacıyla devlet borçlanma senetleri (DBS) portföyünü azaltmıştır.

2011 yılı Mart ayı itibarıyla likit aktiflerin toplam aktiflere oranı geçen yıl sonuna göre 2,1 puan azalarak yüzde 26,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, nakit ve nakit benzeri değerlerdeki artışa karşın serbest DBS'lerin azalması etkili olmuştur (Grafik III.25).

Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı gerilemekle birlikte, Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'e göre hesaplanan bankacılık sektörünün toplam likidite yeterlilik oranları yasal oran olan yüzde 100'ün üzerinde seyretmektedir (Grafik III.26).

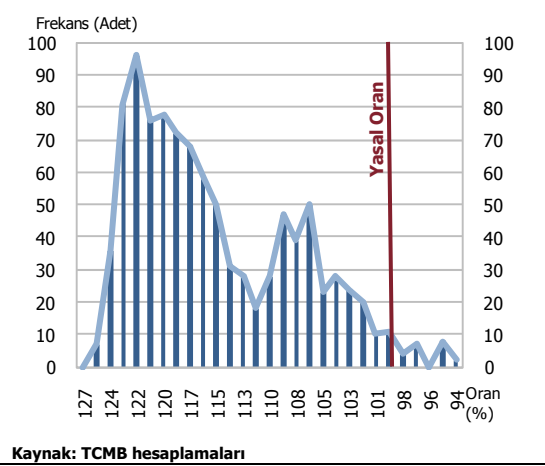
Bankaların likidite oranları stres testleri sonucunda da büyük ölçüde yasal oranların üzerinde seyretmektedir. Bankaların likit varlıkları tarafında değerinde düşme olabilecek kalemler ile karşı taraf riski nedeniyle beklenen nakit girişini gerçekleştirilemeyecek kalemler için değerinde azalma oranları; yükümlülük tarafında ise yenilenemeyen fon kaynakları için yenilenememe oranları simüle edilmiştir. Likidite konusunda yapılan stres testleri sonuçları bankaların yasal likidite rasyolarında kullanılan dikkate alınma oranları ve yenilenememe oranlarına uygulanan makul ancak şiddetli şoklara karşı dahi bankaların 2. vade dilimi için likidite rasyolarının yasal oranın üzerinde kaldığını göstermektedir. Aynı vade diliminde toplam likidite rasyosu 2011 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 130 iken, simule edilen oranların yüzde 95'i yasal oranın üzerinde kalmıştır (Grafik III.27).

Tablo III.1 Varsayımlar

Değer Düşüş/Geri Dönme Oranları %	
Menkul Değerler	20
Tüketici Kredileri	15
Yenileme Oranları %	
Mevduat	25
Mevduat Dışı Fonlama	100

Kaynak: TCMB

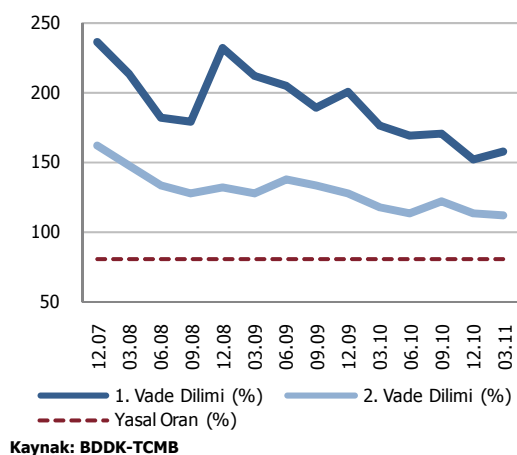
Grafik III.27 Stres Testi Sonuçları

Kaynak: TCMB hesaplamaları

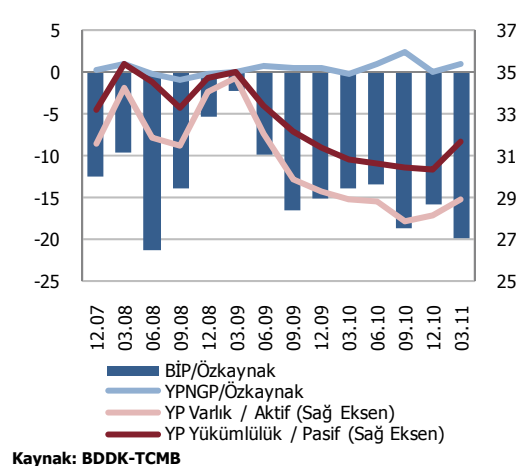
Yabancı para likidite yeterlilik oranı yasal oranın üzerinde, yabancı para pozisyonu dengede olup, yabancı para varlık ve yükümlülüklerin bilanço içindeki ağırlıkları artmaktadır. Yabancı para likidite yeterlilik oranı, küresel gelişmelerin etkisiyle 2010 yılı içerisinde gerileme eğilimi göstermiş, 2011 yılının ilk çeyreğinde ise asgari oran olan yüzde 80'in üzerinde kalarak yatay bir seyir izlemiştir (Grafik III.28). Bilançodaki yabancı para varlık ve yükümlülüklerin ağırlığının ise artış eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla dövize endeksli dâhil olmak üzere yabancı para varlıkların toplam aktiflere oranı yüzde 29, yabancı para yükümlülüklerin toplam pasiflere oranı yüzde 31,6 seviyesindedir. Ağırlıklı olarak swap işlemlerinden oluşan bilanço dışı işlemlerle kapatılan bilanço içi açık pozisyon ise yıl sonundaki 13,8 milyar ABD doları seviyesinden 2011 yılı Mart ayında 18,2 milyar ABD dolarına yükselmiştir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla, bilanço içi açık pozisyonun özkaynaklara oranı yüzde 19,9 iken, bilanço dışı işlemler de dikkate alınarak hesaplanan yabancı para net genel pozisyonunun toplam özkaynaklara oranı yüzde 1,1 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.29).

Grafik III.28. Yabancı Para Likidite Yeterlilik Rasyosu

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik III.29. Yabancı Para Pozisyonu (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

Kutu III.1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Likidite Tedbirleri

Mevcut konjonktürde finansal istikrarın fiyat istikrarı ile bir arada gözetilmesi gerekliliği, para politikasında araç çeşitliliğine gidilmesini gerektirmiş ve politika faizinin yanı sıra zorunlu karşılıklar ve likidite yönetimi gibi araçlardan oluşan bir politika bileşimi uygulanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, daha düşük bir politika faizi, daha geniş bir faiz koridoru ve daha yüksek zorunlu karşılık oranlarının hem fiyat istikrarı hem de finansal istikrar için uygun bir politika bileşimi olacağı değerlendirilmiştir. Para Politikası Kurulu, 16 Aralık 2010 tarihli toplantısında politika faiz oranı olarak belirlediği bir hafta vadeli repo ihaleleri faiz oranını yüzde 6,50'ye, gecelik borçlanma faiz oranını 1,50'ye düşürmüştür. Kurul, 20 Ocak 2011 tarihli toplantısında ise bir hafta vadeli repo ihaleleri faiz oranını yüzde 6,25'e düşürmüştür. Diğer taraftan, cari açığı ve kredilerdeki eşanlı artış ve cari dengenin finansmanında kısa vadeli kaynakların ağırlığının artması, finansal istikrara ilişkin kaygıları artırmış, kısa vadeli sermaye girişlerini azaltmak üzere politika faiz oranı düşürülüp faiz koridoru genişletilirken, kredi genişlemesini yavaşlatmak amacıyla zorunlu karşılık oranlarında artırım yapılmıştır. Ayrıca, bankacılık sistemi kaynaklarının vadesinin uzatılarak, vade uyumsuzluğunun azaltılması ve finansal istikrara katkı sağlanması amacıyla 07.01.2011 yükümlülük döneminden itibaren geçerli olmak üzere Türk lirası zorunlu karşılık oranı, mevduatın/katılma hesaplarının vade yapısına göre farklılaştırılmıştır. Daha sonra finansal istikrarı pekiştirmek amacıyla, 04.02.2011 ve 01.04.2011 yükümlülük dönemlerinden itibaren geçerli olmak üzere, Türk lirası zorunlu karşılık oranları, vadesiz, 1 ve 3 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları ve diğer yükümlülükler için yükseltilmiştir. 29.04.2011 yükümlülük döneminden itibaren ise yabancı para zorunlu karşılık oranları da yükümlülüklerin vadelerine göre farklılaştırılmış, kısa vadeli yükümlülükler için yabancı para ve Türk lirası zorunlu karşılık oranları artırılmıştır. Söz konusu değişiklikler sonucunda, piyasadan yaklaşık olarak 38 milyar Türk lirası ve 1,6 milyar ABD doları çekilmiştir.

Tablo.1. Zorunlu Karşılık Oranlarının Gelişimi

Türk Lirası				
YÜRÜRLÜK TARİHİ	TESİS TARİHİ	Değişim (puan)	Oran (%)	Tahmini Likidite Çekilişi (Milyar TL)
02.10.2009	16.10.2009	-1	5	-3,3
01.10.2010	15.10.2010	0,5	5,5	2,1*
12.11.2010	26.11.2010	0,5	6	2,1
07.01.2011	21.01.2011**	1,4	7,4	7,6
04.02.2011	18.02.2011	2	9,4	9,8
01.04.2011	15.04.2011	3,8	13,2	19,1
29.04.2011	13.05.2011	0,1	13,3	1,5
Yabancı Para				
YÜRÜRLÜK TARİHİ	TESİS TARİHİ	Değişim (puan)	Oran (%)	Tahmini Likidite Çekilişi (Milyar ABD Doları)
28.11.2008	12.12.2008	-2	9	-2,5
30.04.2010	14.05.2010	0,5	9,5	0,7
06.08.2010	20.08.2010	0,5	10	0,7
01.10.2010	15.10.2010	1	11	1,5
07.01.2011	21.01.2011	-.***	11	0,2
29.04.2011	13.05.2011**	0,8	11,8	1,4

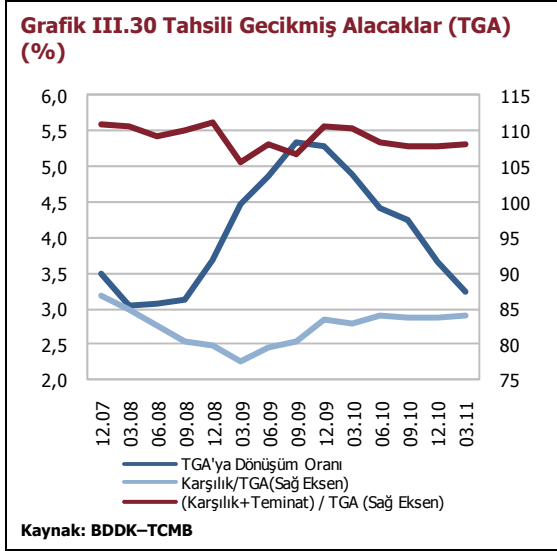
Kaynak: TCMB

* Bu tarihte faiz ödenmesine de son verilmiş, yıllık bazda -1,1 Milyar TL ek bir etki oluşmuştur.

** Bu tarihten itibaren vade gruplarına göre ağırlıklandırılmış oran kullanılmıştır.

*** Zorunlu karşılık kapsamının repoyu içerecek şekilde genişletilmesinin etkisi.

Kredi genişlemesine ve borç ödeme kapasitesinin artmasına bağlı olarak aktif kalitesi iyileşmiş ve sorunlu kredi oranları gerilemiştir. Kredilerdeki artışın yanı sıra TGA'ların tahsili, aktiften silinmesi ve satışı ile portföyden çıkarılması nedeniyle 2011 yılı Mart ayı itibarıyla tahsili gecikmiş alacakların (TGA) toplam kredilere oranı yüzde 3,2'ye gerilemiştir. Sorunlu krediler için ayrılan karşılıkların yanı sıra krediler için alınan teminatlar da dikkate alındığında sektörün kredi riski göstergelerinin güçlü olduğu görülmektedir (Grafik III.30 ve Tablo III.2).

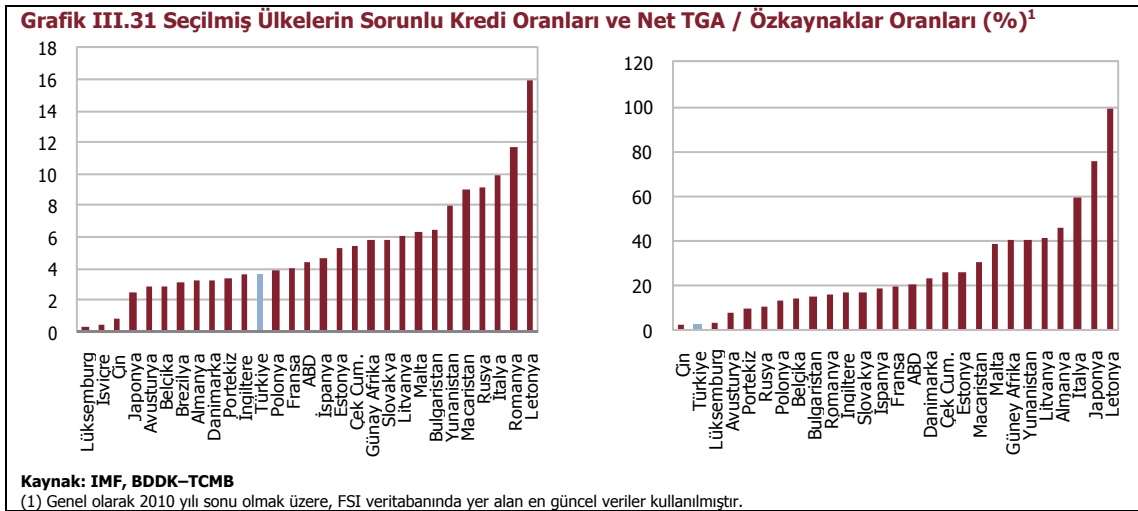

Tablo III.2 TGA'ya Dönüşüm Oranları (%)

	2009	2010	03.11
Toplam Krediler	5,3	3,7	3,2
Firma Kredileri	4,9	3,4	3,0
-KOBİ Kredileri	7,6	4,5	3,8
-Diğer Firma Kredileri	3,6	2,8	2,6
Bireysel Krediler	6,0	4,1	3,7
-Tüketici Kredileri	4,1	2,7	2,3
--Konut	2,1	1,4	1,2
--Taşıt	10,3	6,0	4,9
--İhtiyaç	5,5	3,7	3,1
-Kredi Kartları	10,4	8,0	7,7

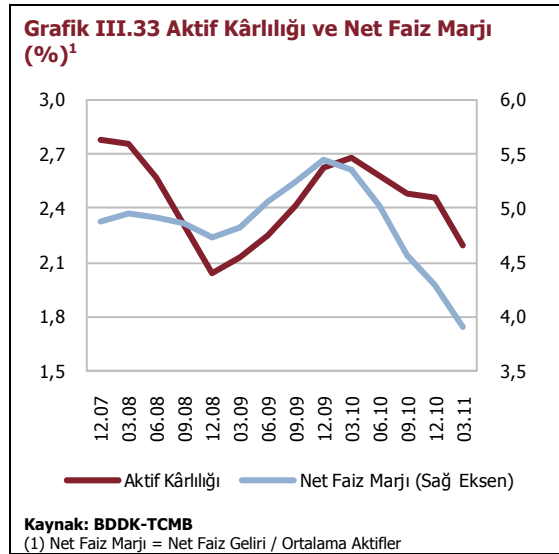
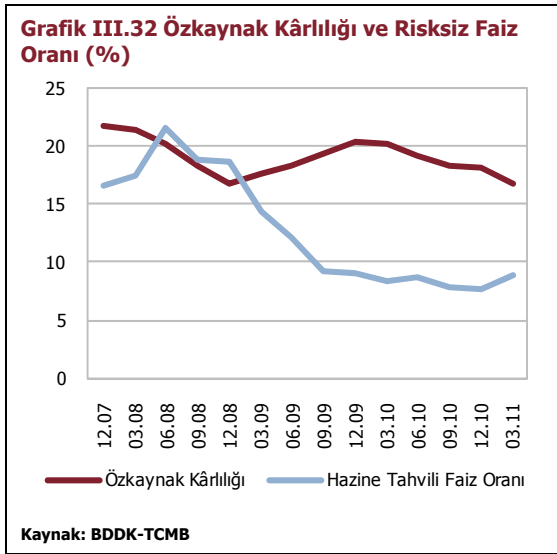
Kaynak: BDDK-TCMB

Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, ülkemiz bankacılık sektörünün sorunlu krediler açısından iyi bir performans gösterdiği görülmektedir. Gelişmiş ekonomilerde iktisadi faaliyetteki toparlanmanın oldukça yavaş seyretmesi ve bazı AB ülkelerinin finansal sistemlerinde yaşanan sıkıntılar sorunlu kredi oranlarının bu ülkelerde yüksek seyretmesine neden olmuştur (Grafik III.31).

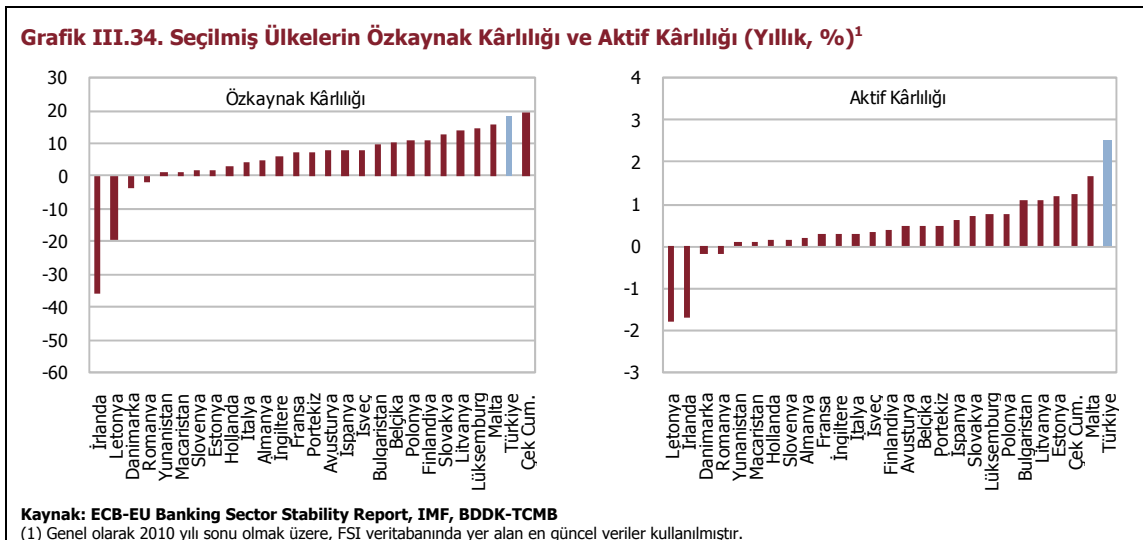

Bankacılık sektörünün kârlılık performansı göstergeleri 2010 yılının ikinci yarısından itibaren azalış eğilimine girmekle birlikte, sektörün kârlılığının, yapılan fiyat ayarlamaları sayesinde yılın kalan bölümünde piyasanın öngördüğü kadar düşük olmayacağı düşünülmektedir. 2010 yılının sonunda bankacılık sektörünün dönem net kârı, geçen yılsonuna göre yüzde 9,6 artarak 22,1 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir. 2011 yılı Mart ayında ise

yıllıklandırılmış verilere göre dönem net kârı önceki yıl sonuna göre yüzde 3,8 azalarak 21,3 milyar TL'ye gerilemiştir. Bu gelişmede, takipteki alacaklar özel provizyonundaki azalışa rağmen, net faiz gelirindeki gerileme etkili olmuştur. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla özkaynak kârlılığı geçen yıl sonuna göre 1,3 puan düşerek yüzde 16,7'ye gerilemiş olmakla birlikte, elde edilen getiri alternatif risksiz getiri oranının üzerinde seyretmektedir (Grafik III.32). Aynı dönemde net faiz marjındaki daralmanın etkisiyle, özkaynak kârlılığına paralel olarak aktif kârlılığı da gerilemiştir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla aktif kârlılığı geçen yıl sonuna göre 0,2 puan azalarak yüzde 2,2'ye, net faiz marjı ise 0,4 puan daralarak yüzde 3,9'a düşmüştür (Grafik III.33). Bununla birlikte, net faiz marjındaki daralmanın aynı hızda devam etmeyeceği, kârlılıkta yılın ilk çeyreğinde yaşanan düşüş hızının yılın kalan kısmında yavaşlayacağı ve kârlılığın daha durağan bir seyir izleyeceği düşünülmektedir.

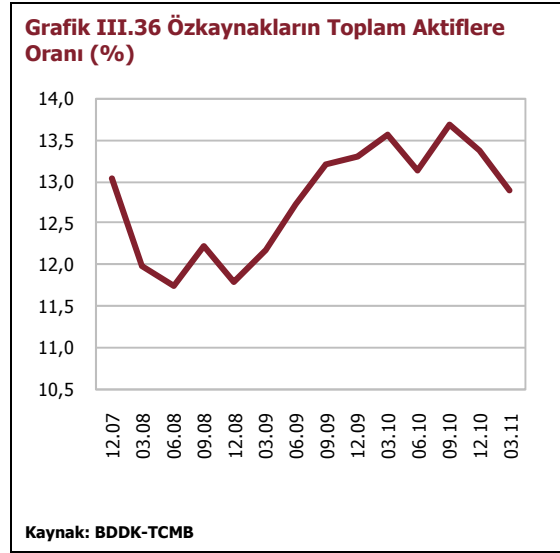
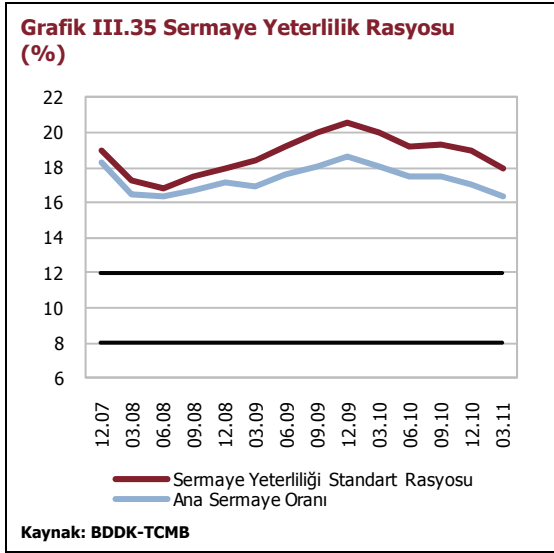

Bankacılık sektörünün kârlılık göstergeleri düşüş eğiliminde olmasına rağmen, diğer ülkelerin oranlarından daha yüksek seviyededir. Ülkemiz bankacılık sektörünün özkaynak ve aktif kârlılığı oranlarının AB üyesi ülkelere göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Grafik III.34).

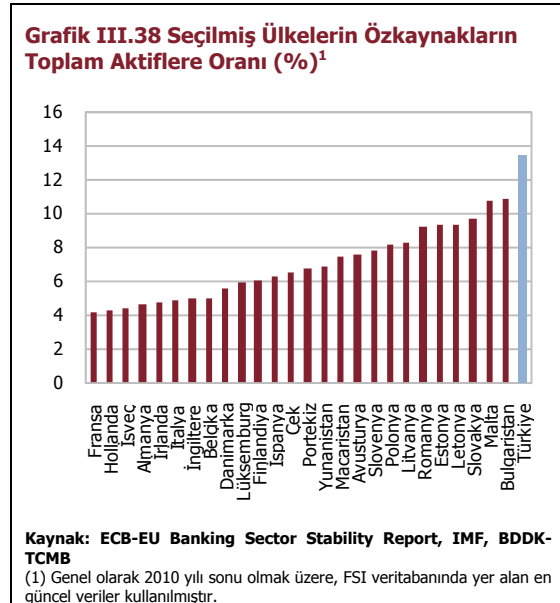
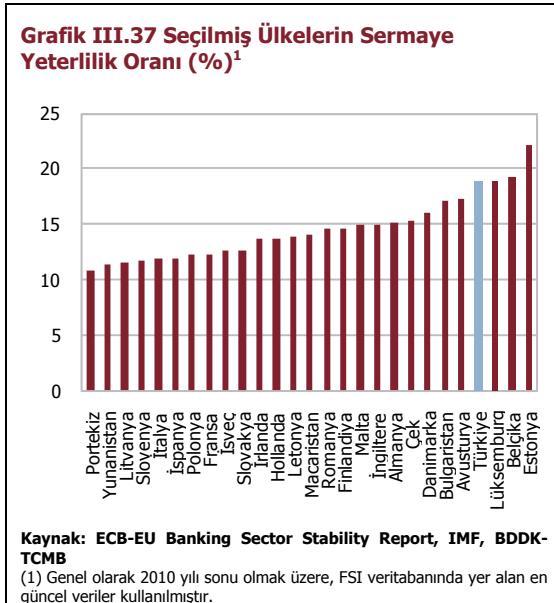

Kredilerde devam eden artışla birlikte risk ağırlıklı aktiflerin artmaya devam etmesi ve yeni yıl ile birlikte operasyonel riske esas tutarın yeniden hesaplanması sermaye yeterliliği rasyosunun gerilemesine neden olmuştur. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla geçen yıl

sonuna göre 1 puan düşerek yüzde 18'e gerileyen sermaye yeterlilik rasyosu, yasal ve hedef rasyoların oldukça üzerinde seyretmektedir (Grafik III.35). Ana sermayenin özkaynaklar içindeki payı yüzde 90'lar seviyesini korumakta, bu durum özkaynakların kaliteli unsurlardan oluştuğunu göstermektedir. Nitekim 2011 yılı Mart ayı itibarıyla ana sermaye oranı toplam sermaye yeterlilik rasyosunun sadece 1,6 puan altında ve yüzde 16,4 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde özkaynakların toplam aktiflere oranı ise geçen yıl sonuna göre 0,5 puan azalarak yüzde 12,9'a düşmüştür (Grafik III.36). Bu gelişmede aktiflerdeki artışın özkaynaklardaki artıştan daha yüksek olması etkili olmuştur.

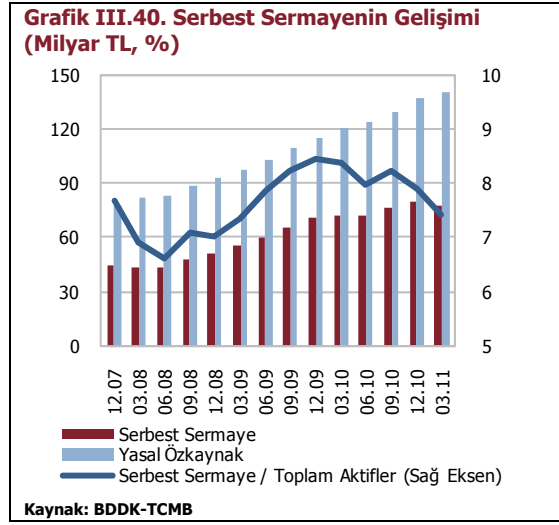
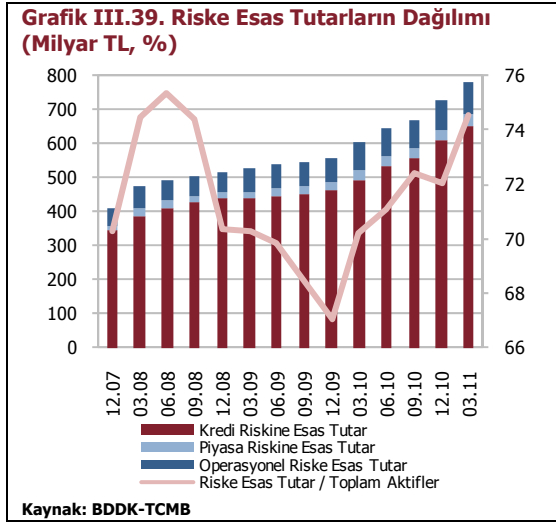

Bankacılık sektörünün yüksek sermaye yeterlilik rasyosu ve düşük kaldıraç oranlarıyla çalıştığı görülmektedir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bankacılık sektörünün yüksek sermayeye sahip olduğu ve borçluluk oranının düşük olduğu dikkat çekmektedir. Ülkemiz bankacılık sektörü gerek sermaye yeterlilik rasyosu gerekse özkaynakların toplam aktiflere oranı açısından en yüksek oranlara sahip ülkeler arasındadır (Grafik III.37 ve Grafik III.38).

Bankacılık sektörünün riske esas tutarının toplam aktifler içindeki payı kredilerdeki gelişime paralel olarak artış eğilimindedir. 2011 yılı Mart ayı itibarıyla söz konusu oran geçen yıl

sonuna göre 2,5 puan artarak yüzde 74,5'e yükselmiştir (Grafik III.39). Yasal özkaynak tutarından sermaye yükümlülüğü düşülerek hesaplanan serbest sermayenin toplam aktifler içindeki payı ise aynı dönemde 0,5 puan azalarak yüzde 7,4'e gerilemiştir (Grafik III.40).

Bankacılık sektörünün kredi ve piyasa hareketlerinden ileri gelen şoklara dayanıklılığını test eden senaryo analizleri de sektörün özkaynaklarının uygulanan şokları karşılayabilecek durumda olduğunu göstermektedir⁶. Uygulanan senaryo analizine göre, kur, eurobond getirileri, faiz ve TGA'lara uygulanan eş anlı azami şoklar sonucu, sektörün sermaye yeterlilik rasyosu 9,1 puan azalmakta, buna rağmen yasal sınır olan yüzde 8'e yakın değer almaktadır (Tablo III.3 ve Grafik III.41).

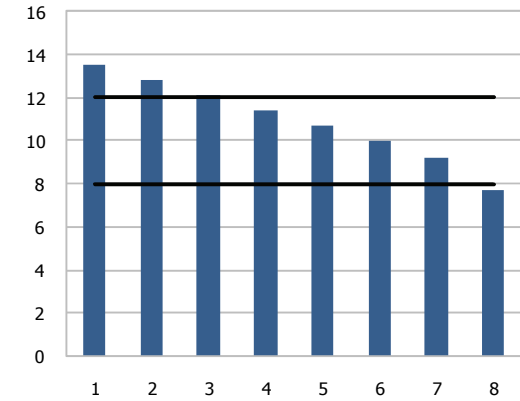
Tablo III.3 Uygulanan Senaryolar¹

Senaryo	Kur (% artış)	Eurobond (% değer kaybı)	Faiz (puan artışı) ²	TGA (puan artışı)
1	30,0	5,0	10,0	3,0
2	31,5	5,3	10,5	4,0
3	33,0	5,5	11,0	5,0
4	34,5	5,8	11,5	6,0
5	36,0	6,0	12,0	7,0
6	37,5	6,3	12,5	8,0
7	39,0	6,5	13,0	9,0
8	40,5	6,8	13,5	11,0

Kaynak: TCMB

(1) Senaryo analizinde yaşanan krizler dikkate alınarak risk faktörlerine eşanlı şoklar verilmiştir.
(2) Türk lirası faiz oranı şokudur. Yabancı para faiz oranı şoku Türk lirasına uygulananın üçte biri kadardır.

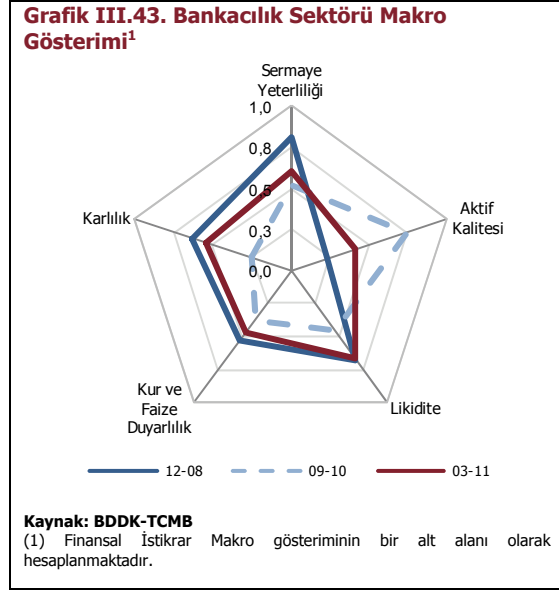
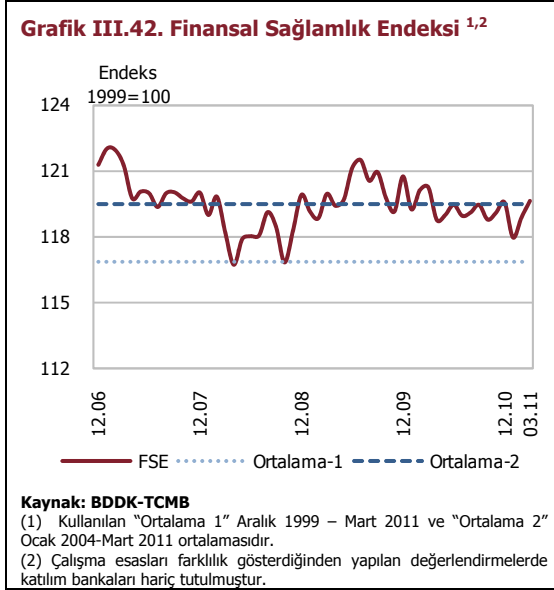
Grafik III.41 Senaryo Analizi Sonuçları

Bankacılık sektörüne ilişkin göstergeler sistemin finansal sağlamlığına işaret etmektedir. Kredi koşullarındaki iyileşme, faiz oranlarının düşük seviyesi ve kredi kullanıcılarının artan borç ödeme kapasitesi sonucunda sorunlu kredi oranları gerilemiştir. Bankacılık sektörünün yurt dışı yükümlülükleri artmaya devam ederken, kamu menkul kıymetlerinin bilanço içindeki payı

⁶ Bkz: Özel Konu V.2. Stres Testi Yaklaşımı.

gerilemektedir. Kredi kalitesindeki iyileşmeye rağmen, faiz ve faiz dışı gelirlerdeki artışın, giderlerdeki artışın önemli ölçüde gerisinde kalması sonucunda kârlılık performansı göstergeleri düşüş eğilimine girmiş olmakla birlikte sağlıklı yapısını sürdürmektedir. Diğer taraftan, kredilerin artışına bağlı olarak gerilemekle birlikte, sermaye yeterlilik oranı asgari ve hedef rasyoların üzerindeki yüksek seviyesini korumaktadır. Likidite oranları menkul değerlerdeki azalış ve repo ile yurt dışı bankalara borçlardaki artış nedeniyle düşüş eğilimine girmekle birlikte, yasal oranların üzerinde bulunmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda finansal sağlık endeksi Ocak 2004-Mart 2011 dönemi ortalamasını yakalamıştır (Grafik III.42 ve Grafik III.43).

Önümüzdeki dönemde, politika bileşimi kapsamında alınan tedbirlerin gecikmeli etkisiyle kredi artış hızının ivme kaybedeceği düşünülmektedir. Yurt içi ve yurt dışı talep arasındaki ayrışmanın belirginleştiği ve özellikle tüketici kredilerinde ivmelenme gözlemlendiği mevcut şartlar altında yükselen cari açık finansal istikrara ilişkin riskleri artırmaktadır. Bu kapsamda, yurt dışı talep, sermaye girişlerinin seyri ve kredi gelişmeleri politika bileşiminin içeriğinin belirlenmesinde önem arz edecektir. Öte yandan, Bankamızca alınan tedbirlerin yanı sıra ilgili diğer kurumlarca da finansal istikrarı temin etmek amacıyla önlemler alınması önem arz etmektedir. Kredi piyasasındaki canlılık ve artan rekabet ortamında bankaların kredi verme süreçlerinde etkin risk yönetimini muhafaza etmeleri önem taşımaktadır.